

A fa- és különösen a dongaüzletet illető szabványok a trieszti piacon.

(P.) Nem régiben közölték a lapok, hogy a zágrábi kereskedelmi kamara felhívására a szlavoniai és horvátországi fakereskedők márcziushó 25-én Zágrábban gyűlést tartottak. E gyűlésről, véglegesen megállapított határozatok alakjában, még nem birunk érdemleges tudósítással, s így nem is foglalkozhatunk azzal; de nem mulaszthatjuk el olvasóinkkal közölni a trieszti piacznak a faüzletet illető szabványait, melyeknek állítólag nyomasztó súlya verte fel a háromegy királyság fatermelőit tétlen szendergésükből, hogy azokkal szemközt állást foglaljanak. Közöljük ezeket annál inkább, mert nemcsak a fakereskedőket érdekelhetik ezek, de érdekelni fogják kétségtelenül e lapok speciális olvasó közönségét, az erdészeti szakembereit is.

A trieszti piac 165. §-ra terjedő szabványaiból 21 §. kizárólag a fa- illetőleg a dongaüzlettel foglalkozik, találunk ugyan még elszórtan is egyes pontokat, melyek a fával foglalkoznak; de ezek nem annyira magát a faüzletet illetik, mint inkább az árúk be- és kirakására, mérésére vonatkoznak. Így a 145-ik §. meghatározza, hogy ha a rakodó hajó a gibraltári szoroson belül fekvő kikötőbe rendeltetik, úgy a teheradó az árút a hajó horgonyzó helyéhez legközelebb fekvő partra saját költségén tartozik szállítani. „Ez áll különösen a dongaszállítmányokra, bármely kikötőbe küldessenek is azok, még a gibraltári szoroson kívül fekvő kikötőket sem véve ki.”

A 146-ik §. pedig arról nyújt fogalmat, mily mennyiség rakható fel a hajóra, vagy azokból ki naponként, ha az idő a munkában nem akadályoz:

a) tölgydonga $36/1$ -méretű a partról hidon szállítva 20.000 darab, rakodósajkán hordva 15.000 darab;

b) épületfa, gerenda (bordonali), gerendázat (travatura) 50 köbméter a partról és rakodó sajkával;

c) deszka, palló (ponti), czölöp és más fűrészárúból 80 köbméter a partról és rakodó sajkával.

Több ily érdekes pontra akadunk még; de ezek mellőztével áttérünk a dongaüzletet illető szabványokra, melylyel, mint már fentebb említettem, 21 §. foglalkozik és pedig a 116-iktól egész a 137-ik §-ig.

Nem lesz érdektelen ezekkel bővebben megismerkedni s azért czélszerűnek tartjuk azokat egész terjedelmökben a következőkben közölni:

Tölgydongák.

116. §. „Szűz tömeg“ (monte vergine) elnevezés alatt a nyers termény értetik, mint az az erdőtől jön, azonban mindig osztályozva, azaz a dongák hosszasági, szélességi és vastagsági méretük szerint rendezve.

„Tömegárú“ (merce in monte) nevezett alatt az erdőtermény az alj (scarto) kirekesztése után értetik.

117. §. „Alj“ elnevezés alatt következő darabok értetnek: Kettős hajlásuak, ha a hajlás 3 deciméter (1 láb) ívtávolságon 6 milliméter (3 vonal) ívmagasságu;

háromszor vagy többször görbe darabok, ha mindjárt 6 milliméternél csekélyebb ívmagasságu görbeséggel birnak is;

erősen kajlák (imberlati), azaz olyanok, melyeknél a kajlaság (imberlatura) nagyobb a darab vastagságánál;

többé, kevésbé szúrágottak;

a darab egész vastagságán átható vörös, fekete vagy vizvonásosak;

a darab vastagságán átmenő fagyrepedékekkel birók, benőtt kéreggel vagy anélkül;

átmenő repedékekkel vagy ágakkal, valamint oly darabok is, melyek mindkét lapon hasonló hibáktól megtámadottak, ha mindjárt nem mennek is át egyik lapról a másikra; egyszóval: mindazon dongák, melyek vastagságukban ketté hasítva vagy fűrészelve, legalább egy fél, folyadékok számára felhasználható hibátlan dongát nem adnak.

118. §. „Kettősalj“ (scartone) nevezet alatt oly dongák értetnek, melyek francia rendszer szerinti boros hordók előállítására nem alkalmasak, nevezetesen darabok:

melyeken több mint 5 kisebb féregrágás vagy egynél több nagyobb átmenő lyuk van;

a szélesség felénél több, a vastagságon átmenő s a darab egész hosszán kiterjedő vörös vagy fekete vonások;

revesek vagy korhadtak;

a rost ellen hasítottak, azaz függélyesen a helyett hogy egyenközüleg a fa szálsugaraival.

119. §. A tömegárúban átveendő s ennek egy részét képező „jó alj“ (buono scarto) nevezet alatt következő darabok értetnek:

rosszul munkáltak, azaz melyek egy $\frac{34}{36}$ -os méretű dongánál különböző helyeken mérve a vastagság vagy szélességben egy negyednél, a hosszúságban egy tizednél nagyobb különbözetet mutatnak;

3 deciméter (1 láb) távolságon egy egyszerű 6 milliméter (3 vonal) ívmagasságát átlépő görbeséggel;

kevésbé kajlák (imberlati);

ugynevezett kardalakuak (sciabolati), azaz olyanok, melyek élei görbén a helyett hogy egyenesen haladnának;

a vastagságon nem átmenő bogasak vagy fagyrepedések; végül mindazon dongák, melyek vastagságukban széthasítva vagy fűrészelve egy, de nem két hibátlan fél dongát adni ígérek.

120. §. A vevőnek joga van usztatott vagy vizármosott dongákat visszavetni, hacsak az eladó az eladásnál ki nem kötötte ilyeneket is szállíthatni.

121. §. A vevő nem köteles a „tömegdongában“ átdolgozott vagy az erdőben bevégzett előállítás után utólagosan kijavított dongákat elfogadni. Hasonlóan nincs joga az eladónak, az aljból, mely egyedül és egyidejűleg a tömeggel adatik el, alkalmas dongákat javítás céljából kiválasztani, hogy azt megtörtént javítás után a vevőnek mint tömegárut adja át, vagy pedig magának visszatartsa.

122. §. Ha kikötetett, hogy a „jó alj“ a tömegnek bizonyos százalékát, vagy hogy a tömegben előforduló méreteket nem lépheti át, úgy a vevő nem kötelezhető, még pénzbeli megtérítés mellett sem, a jó alj többletet elfogadni. Hasonlóan nem egyenlíthető ki egyik méret a másikkal, hanem az egész részleg számára kikötött arányban kell úgy a „jó tömeg“-nek, mint a „jó alj“-nak kiszállíttatni.

123. §. E cikknél is az 5⁰/₀-nyi többlet vagy kevesebbet érvényes, ha az illető szerződésekben e szó „mintegy“ (circa) használtatik; ha e kifejezés hiányzik, úgy az eladott mennyiség teljesen kiszállítandó.

124. §. Ha az eladó magát meghatározott átlagos szélességű dongák szállítására kötelezte, például 100 dongának egy adott összszélességet kell mérnie, úgy minden elnézés vagy kárpótlás ki van zárva, oly módon, hogy az eladó okvetlenül a kikötött átlagos szélességű dongákat köteles szállítani, a nélkül, hogy a különbözet pénz vagy nagyobb mennyiségű donga által pótolható lenne; hasonlóan nem egyenlítheti ki az elégtelen átlagszélességét az eladó másnemű (vagy méretű) dongákkal sem, melyek talán szélesebbek lennének, valamint nincs igénye áremeléshez sem, ha nagyobb átlagszélességű dongákat is szállítana, mintsem kikötetett. Ha azonban az ár egy kö-

zépszélesség-egység alapján kötöttetett, a nélkül, hogy az árunak ez átlagos szélességgel tényleg birnia kellene, úgy szabadságában áll az eladónak a szerződés szerű átlagszélességet megfelelő nagyobb mennyiségű dongában kiszállítani vagy az árat a tényleg kiszállított s a szerződésben az árat szabályozó szélesség közti arányban leszállítani.

125. §. Addig, míg Franciaország, mint azon állam, mely a méterrendszert teremtette s először fogadta azt el hivatalosan, a dongaüzletben a régi párisi mértéket a „l'ancien pied du Roi“ vagy párisi lábat (egy méter = 3.07844 láb vagy 443.296 párisi vonal) fentartja, nem kerülhető el ennek használata — a métermérték használata mellett — a trieszti üzletben sem.

126. §. Az esetben, ha az eladó magát bizonyos részleget meghatározott időközben szállítani kötelezte s e kötelezettségének meg nem felelne, úgy a vevőnek jogában áll:

a) a nem kellő időben szállított áru átvételét megtagadni, a szerződéstől visszalépni, az előleg vagy foglalópénz, mely még esetleg az eladó kezei közt lenne, rögtöni visszaadását követelni; vagy

b) az eladónak kézbesített tudósítás után, a hiányzó árut bármily áron is ennek költségén beszerezni; vagy

c) a ki nem szállított áru értékén alapuló kárpótlást követelni, mely érték felhívásra, a trieszti kereskedelmi és iparkamara elnöke által, határoztatik meg.

127. §. A dongák a legrövidebb, legkeskenyebb és legvékonyabb helyeiken méretnek.

128. §. Hol nem másként kötöttetett ki, a dongák következő méretek szerint osztályoztatnak,

a hosszúságot illetőleg:

teljes	0.49 M=18 hüv.	fölfelé	0.60 M=22 hüv.-ig	mint	18''	vagy	1½ láb,
"	0.60 " =22	"	"	0.76 " =28	"	"	24'' " 2 "
"	0.76 " =28	"	"	0.92 " =34	"	"	30'' " 2½ "
"	0.92 " =34	"	"	1.08 " =40	"	"	36'' " 3 "
"	1.08 " =40	"	"	1.25 " =46	"	"	42'' " 3½ "
"	1.25 " =46	"	"	1.41 " =52	"	"	48'' " 4 "
"	1.41 " =52	"	"	1.62 " =60	"	"	54'' " 4½ "
"	1.62 " =60	"	"	1.79 " =66	"	"	60'' " 5 "

a szélességet illetőleg:

teljes 0.081 m=3 hüv.-től 0.108 m=4 hüvelykig mint kétharmad donga;

0.108 m—0.162=4—6 hüvelyk mint egység számíttatik.

Nagyobb szélességű árura esetről-esetre szerződttetik, mint szintén oly dongákra is, melyek 0.081 m=(3 hüvelyknél) keskenyebbek.

a vastagságot vagy erősséget illetőleg:

teljes	0.011 M—0.016 M	5—7	vonalt	mint	1	hüvelyk fele
"	0.016 " —0.020 "	7—9	"	"	1	" 2/3-a
"	0.020 " —0.025 "	9—11	"	"	1	" 5/6-a
"	0.025 " —0.032 "	11—14	"	"	egység	
"	0.032 " —0.038 "	14—17	"	"	1¼	küvelyk
"	0.038 " —0.050 "	17—22	"	"	1½	"
"	0.050 " —0.059 "	22—26	"	"	kettős	erősség.

A fentebbiekből következik, hogy hol nem valami különös méret köttetett ki, a dongák, melyek bizonyos osztály minimal méretét hosszúság, szélesség vagy vastagságban el nem érik, mindig a legközelebbi alsóbb osztályba esnek, így például dongák, melyek nem épen 34'' hosszúak a 30 hüvelyküek, melyek nem 11 vonal vastagok a 9—11'' közé soroltatnak stb.

Hol a dongák szélességének mérése forog szóban, az átlagszélesség megnyerése céljából (mindig elegendő számu

próbamérések által) úgy ez az érdeklött felek közt történt megállapodás szerint, történhetik vagy minden darab legkeskenyebb helyén, vagy a darab közepén, vagy végül a darab fején, mint ez a rakásokban vagy az ugynevezett várnákban (chebe) választás nélkül történhetik.

Ha e mérésnemeket illetőleg semmi előleges megállapodás nem jött létre, úgy a mérés, mint fentebb mondatott, a fejeken történik.

129. §. Ha a mérés a hajóteher kiszámítása céljából történik, úgy a mérés a vastagság és szélesség megállapítása végett a dongahossz központján s a hosszúság végett a szélesség közepén történik.

130. §. A hordódonga ára száz vagy ezer darabonként határoztatik meg, miután alapul az ugynevezett $36/1$ és $4/6''$, azaz 0.92 m (=34'') 1.08 m (=40'') hosszú, 0.108 m (=4'') 0.162 m (=6'') széles és 0.025 m (=11'') 0.032 m (=14'') vastag donga vétetett. A többi méretek $36/1$ -esre változtattnak, mint ezt a 128. §. határozza. Lehet azonban minden egyes méretre külön árat szabni.

131. §. „Dugoni“ nevezet alatt oly hasított vagy szorosan a rostszalak irányában fűrészelt s aztán meggyalult dongák értetnek, melyek 164 centim. (5 lábnál) hosszabbak. Ezek vagy köbmérték, vagy darabszám, vagy pedig a forgó vonalmérték szerint köttetnek.

E cikkre is ugyanazon szabványok érvényesek, melyek a közönséges tölgydongáknál alkalmaztatnak.

Bükkdongák.

132. §. A bükkdongák száz darabonként „in monte“ adatnak el. (lásd 134. §.)

133. §. „Alj“ (scarto) alatt a korhadt és repedt dongák értetnek.

134. §. Ha az áru „aljmentesen“ (escluso scarto) köttetett, úgy a vevőnek szabadságában áll az aljat az ár kétharmadáért átvenni vagy nem. Máskülönben köteles mind az aljat (scarto) mind a kettősaljat (scartone) átvenni.

135. §. A „dogherelle uso Grecia“ (görög vagy apró dongák) pontosan osztályoztatnak s az egy deciméter szélességű legkisebb méretben szállíttatnak ki, azonban mégis úgy, hogy minden három darab dongának 35—36 centiméter átlagos szélességgel kell birni.

Másnemű fák.

136. §. Az épületfa mint kereskedelmileg (legname lavorato mercantilmente) vagy mint felületesen kidolgozott fa (lavorato a spigolo vivo) köttetik.

A második esetben a vevő nem kötelezhető erdőszöges (fahenger) darabokat tűrni.

137. §. Deszkák (tavole), bükkdeszkácskák (tavolette), bárdolt deszkák (scurette), léczdeszkák (moraloni), léczek (moraletti) száz számra köttetnek; evezők, talpkák (traversine) darabszámra; gerendák (travamenta), hajófalák (corbame), tölgyfűrészárúk (rovere da filo), padlók (ponticelli), padlógerendák (palancole) mérték szerint köttetnek.

Ezek azon pontok, melyek a trieszti piacz szabványaiból a fa-, különösen a dongaüzletet illetik, s jó szolgálatot vélünk tenni, midőn ezt a magyar közönség tudomására hoztuk.

A tűzifa méter-mértékéről.

A tűzifa méter-mértékéről lapunk folyó évi II. füzetében megjelent és a méter-öl behozatalát ajánló közlemény kiadásakor azon megjegyzéssel hívtuk fel t. szaktársainkat nézeteik